

РЕЦЕНЗІІ І БІБЛІОГРАФІЯ

СУПРУН Микола Олексійович

*доктор педагогічних наук, професор кафедри психокорекційної педагогіки
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова*

ІНТЕГРАТИВНА ПАРАДИГМА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ОРІЄНТИР ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

Кобильченко В.В. Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору: монографія / В.В. Кобильченко; Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. – 367 с.

У монографії висвітлюються проблеми позитивного функціонування та особистісного благополуччя молодших школярів із порушеннями зору. Розкрито теоретико-методологічні та теоретико-методичні основи психолого-педагогічного супроводу як інтегративної технології; розглянуто загальні теоретичні аспекти супроводу; розроблено його структурно-функціональну модель та концепції педагогічної підтримки й психологічної допомоги як складових психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору. Упровадження монографії сприятиме: по-перше, підвищенню якості професійної діяльності фахівців, які здійснюють супровід молодших школярів із порушеннями зору; по-друге, підвищенню якості освіти зазначеної категорії учнів. Монографія

адресована науковцям та практикам, студентам ВНЗ, здобувачам науково-освітнього рівня доктора філософії у галузі спеціальної освіти та психології, усім, кого цікавить проблема психолого-педагогічного супроводу.

Вихід у світ монографії головного наукового співробітника лабораторії тифлопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, доктора психологічних наук Вадима Володимировича Кобильченка «Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору» є неординарною подією для психологічної науки, особливо для сучасної спеціальної психології, позаяк на сьогодні у цій царині обмаль ґрунтовних наукових праць.

Головна ідея даної книги – познайомити читачів із сучасними науковими поглядами на розвиток і саморозвиток особистості дитини, із власними авторськими підходами до проблеми психолого-педагогічного супроводу молодших школярів із порушеннями зору.

Рецензована монографія також цілком відповідає сучасним запитам освіти дітей із особливими потребами, оскільки наразі гостро постає необхідність залучення в навчально-виховний процес інноваційних технологій з метою розвитку особистісного потенціалу дитини молодшого шкільного віку всупереч несприятливим обставинам життя, зумовленим численними біопсихосоціальними чинниками.

Слід зазначити, що в сучасних умовах спостерігається збільшення кількості дітей, що мають різні зорові порушення. Це, зокрема, пояснюється й тим, що в результаті початку навчання у школі різко зростає навантаження на зір дитини. Робота на уроках, необхідність виконання домашніх завдань часто викликає втому очей, а згодом – виникнення певних відхилень у діяльності зорового аналізатора.

Порушення зорових функцій призводить до неможливості або утрудненості зорового відображення світу. У результаті, зі сфери сприймання випадають важливі сигнали, що інформують дитину про властивості предметів і явищ навколишнього світу.

Відомо, що початок навчання в школі – один із найбільш значущих моментів у житті дитини, період якісних змін у її самосвідомості. Крім того, на цей період припадає криза 6-7

років, яка є тим етапом, який відділяє дошкільне дитинство від молодшого шкільного віку, її ще називають кризою саморегуляції. Криза 6-7 років потребує переходу до нової соціальної ситуації, нового змісту відносин із оточенням. Дитина має вступити у стосунки з суспільством як із сукупністю людей, що здійснюють обов'язкову, суспільно необхідну й корисну діяльність. У сучасних умовах це проявляється насамперед у прагненні дитини піти до школи, стати учнем.

На жаль, багато хто з педагогів і батьків навіть сьогодні недооцінює ті якісні зміни, які відбуваються в структурі особистості дитини з глибокими порушеннями зору під час навчання. Значно більша увага приділяється традиційному отриманню дитиною загальноосвітніх знань, навичок та умінь. Особистісні зміни – особливо значущі, вони можуть зіграти як позитивну, так і негативну роль, можуть зміцнити психологічне здоров'я дитини або ж підірвати його. І якщо пробіли в знаннях можна згодом компенсувати, то психологічні порушення, негативні особистісні риси можуть мати стійкий характер, важко піддаватися педагогічній та психологічній корекції.

Навчальні переважання, невідповідність між зовнішніми вимогами і внутрішніми можливостями дитини, слабка функціональна готовність або навіть цілковита неготовність до школи, відсутність навчальної мотивації призводять у кінцевому результаті до того, що школа стає для дітей з порушеннями зору постійним джерелом стресу. В особливій ситуації ризику перебувають молодші школярі, оскільки саме їм потрібно швидко адаптуватися до нових складних умов шкільного життя.

Необхідно, щоб батьки та педагоги володіли елементарними психологічними знаннями, базовими відомостями про вікові психологічні особливості дітей. У цьому їм повинна допомагати шкільна психологічна служба, позаяк саме шкільний психолог є тією людиною, яка може допомогти дитині віднайти своє справжнє *Я*, переглянути власну самооцінку, успішно вирішити свої особистісні проблеми.

У зв'язку з цим рецензована монографія, яка присвячена проблемі психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору, на сьогодні є надзвичайно актуальною. Матеріалом для наукового мислення про людину традиційно є сама людина, душа, свідомість, психіка, вплив,

активність людини, джерела, форми й умови її розвитку. Виникнувши в конкретно-історичний період, парадигма не залишається прив'язаною до нього й тому не зникає, а відтворюється надалі у філо- і онтогенезі свідомості.

У рецензованій праці примітним є інтегративний підхід до аналізу проблем особистісного функціонування дітей молодшого шкільного віку з порушеннями зору, їхньої соціально-психологічної адаптації в умовах навчального закладу тощо. Методологічний фундамент інтегративного підходу складається з методологічних принципів цілісності, розвитку, нелінійного детермінізму, багатомірності істини, позитивності, співвіднесеності, онтологічного плюралізму.

Грунтовним є авторський аналіз теоретичних основ психолого-педагогічного супроводу молодших школярів із порушеннями зору, його структури, функцій, методів та засобів. У рецензованій монографії розкрито теоретико-методологічні та теоретико-методичні основи психолого-педагогічного супроводу як інтегративної технології, з'ясовані характерні особливості психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору.

Нам також імпонує архітектоніка монографії В.В. Кобильченка, яка складається з шести розділів і містить оригінальні наукові результати, надаючи теоретичним викладкам наукової новизни та практичної значущості. Без сумніву, науковим надбанням є розроблені автором структурно-функціональна модель та концепції педагогічної підтримки й психологічної допомоги, які, відповідно до авторської моделі, інтегровані в психолого-педагогічний супровід молодших школярів із порушеннями зору. В авторській трактовці, педагогічна підтримка здатна поліпшити взаємини між дітьми й дорослими (педагогами й батьками), і, головним чином, покликана попереджати виникнення проблем і конфліктів у сфері соціальної взаємодії й на шляху особистісного становлення школяра тоді як психологічна допомога зорієнтована на підвищення соціально-психологічної компетентності дітей та дорослих і надання їм професійної допомоги психолога.

Отже, автор пропонує розглядати психолого-педагогічний супровід саме як інтегративну технологію, стрижнем якої є

відновлення й розвиток потенціалу особистості дитини з порушеним зором, і в остаточному підсумку – ефективне виконання школярем своїх основних функцій, досягнення особистісного благополуччя.

Це, у цілому, забезпечує розв'язання навчальних та корекційно-розвивальних завдань початкової школи цього типу, виступає підґрунтям професійної підготовки педагогів та психологів, які працюють із молодшими школярами з порушеннями зору.

Ми високо оцінюємо рецензовану фундаментальну монографію й дякуємо авторові за кропітку багаторічну працю в гостро актуальній царині педагогіки і психології.

Сподіваємось, монографія В. В. Кобильченка стане при нагоді науковцям, які працюють в галузях вікової, педагогічної, соціальної та спеціальної психології; спеціальної та інклюзивної освіти; викладачам і студентам педагогічних коледжів та університетів; практичним психологам і педагогам-практикам.